Thi ơi là thi

■ Lưu Khôn

Trường Pétrus Ký xưa.

tôi không nhớ tên tác giả bài hát này, nhưng mỗi lần nghe lại mấy câu như:

- Thi ơi là thi , sinh mi làm chi ?

Tôi có cảm tưởng như cả một quá khứ hiện về trong ký ức với biết bao là cuộc thi. Tôi học trường tiểu học bổ túc Cao Lãnh. Trường tôi có các lớp Năm, lớp Tư, lớp Ba, lớp Nhì 1 năm, lớp Nhì 2 năm và lớp Nhất. Về sau, trường có thêm lớp Tiếp liên,dành cho học sinh đậu tiểu học,nhưng rớt vào trung học.

Học xong lớp Ba,chúng tôi phải thi một kỳ thi để được tiếp tục lên học lớp Nhì .Đây là kỳ thi đầu đời của tôi, kỳ thi này đã làm ba tôi thất vọng không ít, vì khi làm toán, tôi đã lẫn lộn giữa chu vi và diện tích của hình vuông. Tôi cũng buồn lắm, và ngay tối hôm đó, má tôi phải đưa tôi đi xem hát để an ủi.Sở dĩ ba tôi thất vọng ,ấy vì vào giữa năm học lớp Ba, tôi được chọn thi viết chính tả tiếng Pháp cấp lớp Ba của trường.Tôi ít lỗi nhất và được chính ông thanh tra tiểu học liên tỉnh từ Vĩnh Long lên phát thưởng. Tôi nhớ phần thưởng gồm một số sách và một phong bì trong có tờ giấy bạc 1$ Đông Dương. Tôi đã dùng số tiền này để mua vé số,nhưng không trúng.

Học xong lớp Nhất, chúng tôi phải xuống trường tỉnh Sa Đéc để thi bằng Tiểu học (có người gọi là bằng Sơ học hoặc Sơ học yếu lược, nhưng tôi nghĩ gọi như vậy không chính xác). Tôi không nhớ rõ thi Tiểu học có phải qua vấn đáp hay không , nhưng tôi biết chắc thi tuyển vào Trung học thì có.

Đậu xong Tiểu học, chúng tôi phải thi tuyển vào Trung học. Lúc bấy giờ ,học sinh Cao Lãnh chúng tôi có thể - hoặc thi vào trường học Mỹ Tho ,về sau có thêm các trung học Nguyễn Thông (Vĩnh Long), trung học Phan Thanh Giản (Cần Thơ) - hoặc thi vào trung học Pétrus Ký (cho nam học sinh), trung học Nữ học đường, tức trường Áo tím, trường Gia Long (cho nữ học sinh).

Tôi thi vào Pétrus Ký. Còn nhớ khi vào vấn đáp, gặp bà đầm hỏi thi môn tập đọc, học sinh tỉnh lẻ quê mùa như chúng tôi làm sao không lên ruột? Tôi vào Pétrus Ký năm 1943. Lúc bấy giờ trường có 2 ban: Ban Cổ điển và ban Cao đẳng Tiểu học. Ban Cổ điển lại chia ra Cổ điển Tây Phương học Latin, Grec, và Cổ điển Viễn Đông học chữ Hán. Cổ điển tính từ lớp Sáu, Cao đẳng Tiểu học tính từ năm thứ nhất. Tôi đậu hạng 39 và được xếp vào học ban Cổ điển.

Sau năm 1945, trường không còn ban Cổ điển, và chúng tôi phải chuyển sang học các lớp Cao đẳng Tiểu học, để rồi sau khi học xong năm thứ Tư, chúng tôi phải thi Brevet, cũng gọi Brevet Élémentaire, hoặc Diplôme, tức bằng Thành Chung. Phải đậu Brevet hoặc Diplôme, mới có thể thi tuyển - lại thi tuyển - vào lớp Seconde. Tôi may mắn đậu luôn cả 2 bằng Brevet và Diplôme (với mention Bien).

Nhắc lại kỳ thi Brevet ,tôi không sao quên được một người bạn cũ, dân Gò Dầu, Tây Ninh. Anh Tên TTX. Sau này Anh đi học bên Pháp và đậu bằng Kỹ sư điện. Chính Anh đã chỉ cho tôi đọc các notes nhạc và hát một bài hát tiếng Pháp khi vào vấn đáp. Lúc tôi vào học lớp Seconde, Pétrus Ký vừa dời trở về trường sở chính trên đường Nancy (Chợ Quán), sau khi đã lần lượt học nhờ tại trường Sư phạm (Sở thú), trường Marie Curie (góc Phan Thanh Giản - Công Lý).

Bấy giờ là vào năm 1949, 1950. Tôi không nhớ rõ vụ Trần Văn Ơn xảy ra vào năm nào, nhưng tôi biết chắc là lúc chúng tôi học lớp Seconde, vào một buổi trưa, chúng tôi có nghe tiếng súng nổ và hay tin một học sinh bị Việt Minh đi xe taxi vào trường bắn chết. Cũng trong năm học này, có phong trào thi nhảy. Thầy C. đã dạy Toán free cho chúng tôi. Thầy rất vui tính, và chúng tôi không quên các hình parabole thầy vẽ rất đẹp trên bảng.

Ngoài phố, như ở góc La Grandière và Aviateur Garros có mấy lớp luyện thi Triết, Lý Hóa. Nếu tôi không lầm, thầy dạy Triết là một ký giả viết cho Việt Bút với bút hiệu Tam Ích (XXX). Tôi không nhớ tên thầy dạy Lý Hóa, nhưng tôi có một kỷ niệm với thầy. Tôi chỉ nhờ thầy giải giùm những bài tập trong quyển Physique lớp Première của Lamirand. Những bài này có ghi đáp số ,nhưng không có lời giải. Ngay trong buổi học đầu tiên, thầy loay hoay mãi mà không giúp được gì cho tôi. Từ đó tôi ra thư viện La Grandière tìm sách và tự học thêm. Cũng trong năm Seconde, tôi có dự một cuộc thi văn chương do nhật báo Ánh Sáng tổ chức.

Đề thi: Hãy viết về một quyển tiểu thuyết lãng mạn mà Anh (Chị) ưa thích. Tôi chọn một tác phẩm của Thạch Lam,và được xếp hạng nhì. Hạng nhất là một nhà văn, ông NĐT. Cuối năm Seconde tôi đậu bằng Tú tài I. Tôi xin vào học lớp Khoa học thực nghiệm, Pétrus Ký. Trường có 3 lớp: Triết, Toán và Khoa học thực nghiệm.

Cuối năm ấy, tôi rớt Tú tài II, và xin chuyển sang học tại Chasseloup Laubat. Tôi ngồi chung bàn với anh ĐNL, nhưng học được nửa năm, thì anh ĐNL có giấy gọi nhập ngũ. Mãi về sau này, năm 1972 tôi có dịp được gặp lại anh và được biết anh là một nhân viên cao cấp trong ▶

ngành Ngoại giao,chính phủ Việt Nam Cộng Hòa. Học hết năm Khoa học thực nghiệm tại Chasseloup Laubat, tôi đậu bằng Tú tài II. Trong thời gian học tại Chasseloup Laubat tôi có dự một cuộc thi do tuần báo Thế Giới tổ chức.

Đề tài: Hãy cho biết lý do vì sao Anh (Chị) yêu tiếng Việt. Kỳ này, tôi đậu hạng Nhất, với nhiều phần thưởng gồm sách vở và một số tiền mặt rất lớn do bà Bút Trà tặng. Lễ phát thưởng được tổ chức tại nhà kiếng đường Verdun, có sự tham dự của các nhà giáo, nhà văn, nhà báo.

Thi ơi là thi !

Ngồi ghi lại mấy dòng chữ này, tôi cảm thấy tuổi trẻ ngày xưa sao mà lao đao thế! Gạn học nhiều quá đã giảm đi một cách đáng kể cơ hội học tập, và có tác dụng không tốt trong việc nâng cao dân trí. Phải chăng đó là một thủ đoạn trong chính sách ngu dân của thực dân thuở nào?

San José, tháng 7 năm 2012

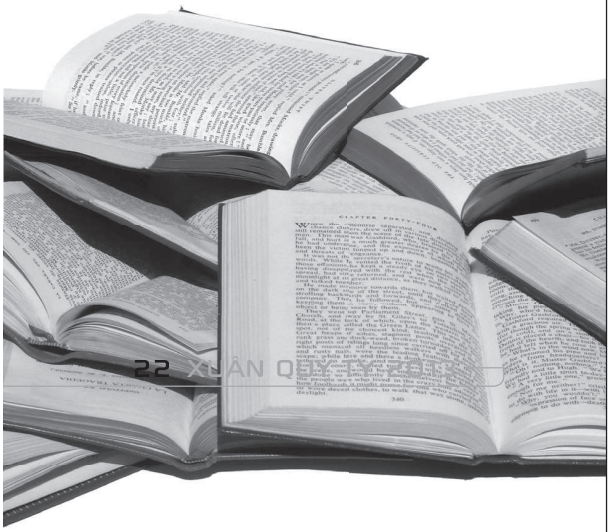

Casino

Chị có muốn đi Casino không?

- Chị không thích đỏ đen, đi Casino làm gì?

- Trời đất, chị nhà quê quá, đi Casino không phải chỉ cờ bạc thôi.

- Thì em đã biết chị nhà quê thật mà. Không thích cờ bạc thì vào đó làm gì?

Cô bạn nhỏ gọi điện thoại, chuyện trò líu lo. Từ lâu rồi, chìm trong công việc, tất bật cơm áo, không có thời gian gặp nhau, bây giờ hắn cũng thong dong, đứa con út đã trưởng thành. Thằng bé con sinh ra thuở vợ chồng hắn chân ướt chân ráo sang đây, ngôn ngữ mới còn trở ngại, bầy con trẻ leo nheo, hắn đang cưu mang chờ ngày sinh nở. Đang ngủ lúc nửa đêm, hắn gọi điện thoại dựng tôi dậy:

- Chị ơi ! Em bể bọc nước rồi, anh Hữu đi làm xa chắc không về kịp đâu, em phải làm sao bây giờ?

- Ấy chết! Em đang ở nhà một mình sao? Đừng lo lắng, thay quần áo đi chị sẽ sang chở em vào bệnh viện lập tức.

Tôi vội vã mặc áo khoát vào, vừa cầm lấy chùm chìa khóa xe thì nhà tôi cũng chổi dậy "Em ở nhà với con, để anh đi nhanh hơn". Anh quen làm công việc thiện nguyện, những năm đầu tiên đến đây, tìm được một người có khả năng Anh ngữ rất hiếm hoi, càng khó khăn hơn vì ai cũng phải làm việc mưu sinh. Mỗi khi cần đi khám bệnh, gặp trở ngại ngôn ngữ, mọi người đều trông nhờ vào khả năng của anh, miết rồi các bác sĩ quen mặt với, tưởng anh làm thông dịch viên cho cơ quan xã hội, đến khi hỏi lại, thì mới biết anh chỉ làm thiện nguyện để giúp đỡ cho người đồng hương thôi.

Vợ chồng cô bạn nhỏ, từ bên trại tị nạn Thái Lan mới sang được vài tháng thôi. Tiểu bang nầy mùa đông lạnh lẽo, người đồng hương đếm trên đầu ngón tay. Hắn thường gọi điện thoại cầu cứu khi cần chúng tôi giúp đỡ, khi thông dịch, lúc làm thủ tục giấy tờ, đi xin trợ cấp y tế. Hữu nhận công việc ở thành phố bên cạnh,